

УДК 373.05.16

М.В. Головко, кандидат педагогічних наук,
доцент, провідний науковий співробітник
відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

ФУНКЦІЇ ТА СКЛАДНИКИ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Фізична освіта розглядається як динамічна система, що забезпечує формування у здобувачів освіти різних рівнів загальних і спеціальних компетентностей як основи розвитку їх особистісних характеристик та соціалізації у процесі опанування основ фізичної науки за рахунок взаємодії суб'єктів освітнього процесу, закладів освіти, наукових, методичних установ та органів державного управління в галузі освіти.

Ключові слова: фізична освіта, суб'єкти освітнього процесу, функції та складники фізичної освіти.

Abstract. Physical education is seen as a dynamic system. It provides the formation of students of different levels in the process of mastering the basics of physical science of general and special competencies. These competencies are the basis for the development of personal characteristics and socialization. Physical education is a system of interaction between the subjects of the educational process, educational institutions, scientific, methodological institutions and public administration bodies in the field of education.

Keywords: physical education, subjects of educational process, functions and components of physical education.

В умовах глобалізаційних викликів змінюються пріоритети освітніх систем, ефективність функціонування яких є умовою успішного соціально-економічного розвитку суспільства. Сучасні підходи щодо визначення основних цілей та завдань навчання фізики на різних освітніх рівнях дають можливість схарактеризувати основні складники та функції фізичної освіти.

За О. Бугайовим шкільна фізична освіта покликана забезпечити учнів системою знань із основ фізичної науки, що відповідають її сучасному рівню, розвиток мислення та творчих здібностей, формування наукового світогляду, виховання та політехнічна освіта [4, с. 32-33].

Згідно з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, реалізація її фізичного компоненту «забезпечує усвідомлення учнями основ фізичної науки, засвоєння ними основних фізичних понять і законів, наукового світогляду і стилю мислення, розвиток здатності пояснювати природні явища і процеси та застосовувати здобуті знання під час розв'язання фізичних задач, удосконалення досвіду провадження експериментальної діяльності, формування ставлення до фізичної картини світу, оцінювання ролі знань фізики в житті людини і суспільному розвитку» [6].

Навчання фізики у вищій школі, як зауважують Г. Бушок та Є. Венгер, спрямоване на «формування у студентів наукового світогляду, умінь науково підходити до пояснення фізичних явищ у природі» [5, с. 28], «організацію активної, цілеспрямованої навчальної та наукової діяльності студентів з метою розвитку у них мислення, формування філософського світорозуміння, набуття ними професійних знань, умінь та навичок [5, с. 66].

Державним стандартом вищої освіти підготовки бакалаврів за спеціальністю «фізика та астрономія» основними цілями навчання визначено підготовку «фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з фізики та/або астрономії у професійній діяльності або у процесі подальшого навчання, що характеризуються комплексністю і невизначеністю умов та передбачають застосування певних теорій і методів фізики та/або астрономії [8].

У широкому розумінні мета фізичної освіти, як зазначає професор П. Атаманчук, полягає у створенні умов для ефективного засвоєння суб'єктами освітнього процесу наукових і прикладних основ фізичної науки, що забезпечують інтелектуальне, світоглядне, соціокультурне збагачення особистості [1, с. 14]. А концептами фізичної освіти, на думку професора

О. Бугайов, є її принципи організації, роль та місце курсу фізики в системі освіти, структура фізичної освіти та її зміст [3].

До основних чинників, що характеризують особливості фізичної освіти на певному історичному етапі розвитку суспільства можна також віднести її методологічну орієнтацію (зокрема, щодо соціальних та особистісних пріоритетів), наскрізність, принципи побудови курсу фізики, ступінь реалізації в технологіях навчання фізики методів активізації навчальн-пізнавальної діяльності [7].

За І. Богдановим та Н. Сосницькою, модель фізичної освіти включає такі визначальні орієнтири: освітня доктрина (як засіб соціокультурного та державного проектування глобальної мети освіти на механізми морального, інтелектуального та духовно-культурного розвитку особистості); концепція фізичної освіти; глобальна мета фізичної освіти; стандарт фізичної освіти (зміст та освітнє середовище); управління навчанням (операційна складова навчально-пізнавальної діяльності) [2, с. 37].

Таким чином, фізичну освіту розглядаємо як динамічну систему, що забезпечує формування у здобувачів освіти різних рівнів загальних та спеціальних компетентностей (інтелектуальне, світоглядне, духовне та культурне, професійне збагачення особистості, її соціалізація) у процесі опанування основ фізичної науки за рахунок взаємодії суб'єктів освітнього процесу, закладів освіти, наукових, методичних установ та органів державного управління в галузі освіти.

Список використаних джерел

1. Атаманчук П.С. Інноваційні технології управління навчанням фізики. Кам'янець-Подільський: КППУ, 1999. 174 с.
2. Богднов І.Т., Соницька Н.Л. Фізика як навчальний предмет: історико-методичний аспект: навчальний посібник+CD. Київ: Четверта хвиля, 2007. 280 с.
3. Бугайов О.І. Концепція фізичної освіти у 12-річній загальноосвітній школі. *Фізика та астрономія в школі*. 2001. №6. С. 6-13.
4. Бугаев А.И. Методика преподавания физики в средней школе: теорет. основы: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по физ.-мат. спец. Москва: Просвещение, 1981. 288 с.

5. Бушок Г.Ф., Венгер Е.Ф. Методика преподавания общей физики в высшей школе. Київ: Наукова думка, 2000. 416 с.
6. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011> (дата звернення: 24.05.2020).
7. Ляшенко О.І. Зміст фізичної освіти в контексті світових тенденцій розвитку освітніх систем. *Стандарти фізичної освіти в Україні: технологічні аспекти управління навчально-пізнавальною діяльністю*: наук.-метод. зб. / відповід. наук. редактори Є.В. Коршак, П.С. Атаманчук. Кам'янець-Подільський: КПДП, 1997. С. 39-40.
8. Стандарт вищої освіти України. Перший (бакалаврський) рівень. Галузь знань 10 – природничі науки. Спеціальність 104 – фізика та астрономія. МОН України. Київ, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni> (дата звернення: 24.05.2020).